

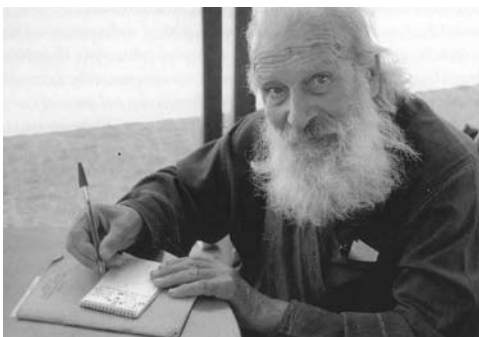
Θεολογική Παρουσία

«Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»
(Ἰωάν. 1,17)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ • ΤΕΥΧΟΣ 7 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2010
ΕΝΩΣΗ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον»

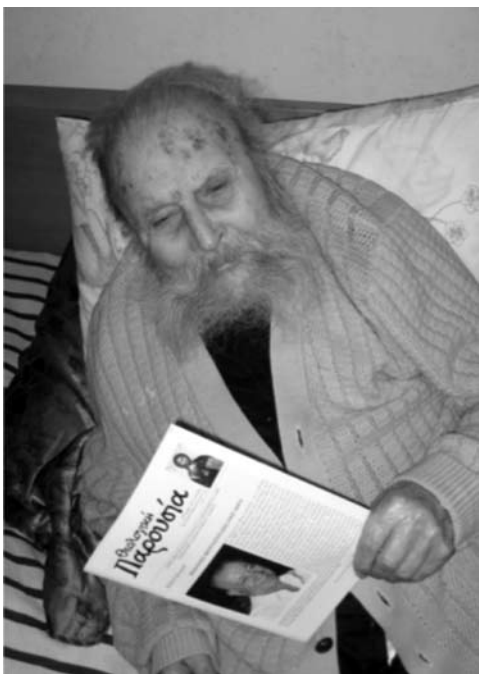
Παπα - Φώτης Λαυριώτης

(1913-2010)

τοῦ Στρατῆ Ἀνδριώτη

...Ὁ παπα-Φώτης ὁ Λαυριώτης, γνωστός καὶ ὡς παπα-Σαρδέλλης, γεννήθηκε στὰ Πάμφιλα στὶς 5 Ἰανουαρίου τοῦ 1913 ἀπὸ τὴ Μαρία καὶ τὸν Δημήτριο Σαρδέλλη πού δούλευε καμίни φτιάχνοντας κεραμίδια καὶ τοῦβλα.

Ὁ νεαρὸς τότε Φώτιος ἀφοῦ δούλεψε σὲ ἐπιπλοποιεῖο τῆς Μυτιλήνης, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1931, ἐγκαταλείπει τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ ἀναχωρεῖ μαζί με τὸν φίλο καὶ συγχωριανό του, μετέπειτα πατὴρ Παχώμιο, γιὰ νὰ μονάσουν στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐπέλεξε τὴ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας, ὅπου ἔγινε καλόγερος καὶ ἔμεινε στὸ μοναστήρι περίπου 20 χρόνια, κάνοντας ὑπακοή στὸν πνευματικό του πατέρα Παῦλο. Πρεσβύτερος χειροτονήθηκε τὸ 1936. **Μὲ ἰδιαίτερο ζήλο μελετοῦσε τοὺς βίους τῶν Ἁγίων καὶ ἰδιαίτερος τὸν συνεπαίρνανε οἱ ἀθλήσεις τῶν Μαρτύρων, ὅπου ἀνάμεσά τους ἀνακαλύπτει πολλοὺς Λέσβιους Ἁγίους.** Τέλη τοῦ 1950 ἐπιστρέφει **στὴ Μυτιλήνη ἀσχολούμενος συστηματικὰ μετὴν ἀνάδειξη τῶν ἐντοπίων Ἁγίων οἱ ὁποῖοι ἐξ' αἰτίας του γίνονται εὐρέως γνωστοὶ στὸν κόσμο, κάνοντας πρόταση στὸν Μητροπολίτη Ἰάκωβο Β' ὥστε νὰ ἐορτάζονται ἀπὸ κοινού Πάντες οἱ ἐν Λέσβῳ Ἁγιοί,**

σέ έορτή πού τελικά καθιερώθηκε τήν Α' μετά τών Αγίων Πάντων Κυριακή.

Στήν ένορία Αγίου Αντωνίου τού χωριού Τρύγωνα, κοντά στο Πλωμάρι, όπου τοποθετήθηκε, εργάστηκε με ένθεο ζήλο. Δείγμα τής μεγάλης αγάπης του προς τούς Αγίους τού Θεού, αποτελεί τò γεγονός ότι στον ένοριακό Ναό τού χωριού, τοποθετήθηκαν και άγιογραφήθηκαν 170 εικόνες, οικοδομώντας και μιá καταπληκτική Έκκλησία αφιερωμένη στους Αγίους Αποστόλους, με χρήματα κυρίως από έράνους. Επίσης, ενδιαφέρθηκε να γίνει στή Μονή Δαμανδρίου γηροκομείο και να έπισκευασθει ή Μονή Πιθαρίου. Τò 1972 ύπηρετεί ως έφημέριος στήν Ι.Μ. Αγ. Αικατερίνης Σινά τής Αιγύπτου, καθώς επίσης και ως έφημέριος, ψάλτης και φύλακας τού Παναγίου Τάφου στα Ιεροσόλυμα. Τò 1976 επέστρεψε στον Τρύγωνα και τò 1994 συνταξιοδοτήθηκε με τόν βαθμό τού Αρχιμανδρίτη. Έκτοτε, **άφοσιώθηκε στήν άποπεράτωση τής κατασκευής τού Ίεροϋ Ναού Αγίου Λουκά στα Πάμφιλα, πού από τò 1960 είχε ξεκινήσει με χρήματα από δωρεές πιστών, διότι από τόν τόπο εκείνον είχε περάσει ó Νεομάρτυρας Λουκάς πριν άπαγχονιστεί από τούς Τούρκους στή Μυτιλήνη.** Τήν μελέτη και τά σχέδια τού ναού τά έμπνεύσθηκε μόνος του.

Ό άσκητής τής ερημιάς τών πόλεων και τών χωριών, διήνυε συχνότατα μεγάλες άποστάσεις άδειπνος, προσευχόμενος ανάμεσα στους ανθρώπους τής άφιλίας και στή φύση, ταγμένος στον Χριστό. Άψηφώντας τις καιρικές συνθήκες και τήν ώρα, ό κοντούλης παπα-Φώτης με τήν καθαρή ματιά, βαδίζοντας σκυφτός, ρακένδυτος, φορώντας ένα παλιό τριμμένο ράσο, πολυκαιρίτικα φθαρμένα παπούτσια, σχεδόν ξυπόλητος ακόμα και τò καταχείμωνο, με έναν ντρουβά στον ώμο, όδοιπορούσε έπιθυμώντας να οδηγήσει τούς ανθρώπους, εικόνες Θεού, στή σωτηρία, ανεβαίνοντας και εκείνος τόν Γολγοθά του. Συνήθιζε να βιώνει τήν Θεία Ευχαριστία και μερικές αιτήσεις ή έκφωνήσεις να τις λέγει σε σερβική, ή ρωσική διάλεκτο, δεικνύοντας μ' αυτό τόν τρόπο τήν οικουμενική διάσταση τής Ορθοδοξίας. Τò Άγιο Θυσιαστήριο ήταν ή Ζωή του! **Έβγαине από τήν Έκκλησία γεμάτος χαρά. Μετά τή Θεία Λειτουργία λαμποκοπούσε.** Ειδικά όταν έκανε τò πανηγύρι στον αγαπημένο τού Άγιο Λουκά στις 23 Μαρτίου. Μερικές φορές, μόλις κατέλυε και έκανε τήν άπόλυση, βλέποντας ότι άπουσίαζαν από τò εκκλησίασμα οί άνδρες, κατευθυνόταν στους καφενέδες και χωρίς να φοβάται κανέναν τούς «κατσάδιαζε» υπενθυμίζοντας τήν ματαιότητα τής ζωής πού είχαν επιλέξει, ζώντας μακριά από τò μεγαλείο τού Θεού. Όλοι τόν σέβονταν και τόν άκουγαν με σκυμμένα κεφάλια.

...Περπατούσε ώρες πολλές χαμογελώντας, έπιτιμώντας τούς ανθρώπους για τά παράλογα πού έβλεπε μέσα στο κόσμο τής άμαρτίας, διδάσκοντας τόν καθένα με ώφέλιμα άπλοικά λόγια. **Δίδασκε τò Ευαγγέλιο με τήν ίδια τή ζωή του.** Μαζεύοντας τουβλάκια, μικρά μάρμαρα και ό,τι άλλο θα χρησίμευε για τήν κατασκευή τού αγαπημένου του όνειρου, τού ναού τού Αγίου Λουκά. Παροτρύνοντας τούς ανθρώπους να εκκλησιάζονται, να ώθοϋν τά παιδιά τους προς τήν Έκκλησία, τις γυναίκες να ντύνονται σεμνά, ειδικά όταν εισέρχονται στον οίκο τού Θεού, τήν Έκκλησία και να μην παραμορφώνονται «σαν φαντάσματα» από τις προκλητικές συνήθειες τής μόδας. Τους εϋτραφείς, τούς παρομοίαζε χαριτολογώντας με κάποια συμπαθη ζώα, παρακινώντας τους να έγκρατεύονται στήν τροφή. Περνούσε από στέκια νέων και με νεύματα όλο νόημα προσπαθούσε να τούς δείξει ότι ή σωτηρία τής ψυχής είναι ό άνώτερος σκοπός τού ανθρώπου και όχι οί πλάνες και οί ματαιό-

τητες στις όποιες ξεπέφτουν οί άνθρωποι. Όταν ό δρόμος του διερχόταν μπροστά από έστιατόρια και έβλεπε ανθρώπους να καταλύουν σε νησιτίσιμες περιόδους, τούς υπενθύμιζε ότι είναι άμαρτία να μην τηρούν την εύλογημένη νηστεία.

Τά λόγια του πολλές φορές ήταν σκληρά σά «μαχαιριές», όμως κανείς δέν διαμαρτυρόταν. Όλοι σεβόντουσαν απόλυτα τις συμβουλές του. Ίδιως έπιτιμοῦσε τήν γύμνια και τούς ιερείς πού έκτελοῦσαν άμελώς τά ιερατικά τους καθήκοντα και δέν ένδιαφερόταν για τό ποιμνιό τους. Έλεγε συχνά με πολλή ταπεινώση ότι για τά διαζύγια των ζευγαριών φταίνε οί ιερείς γιατί δέν διαβάζουν όλες τις εύχες όταν τελούν τό μυστήριο του γάμου. Τόν άπογοήτευε ή αίρεση και τό σχίσμα από τήν Αλήθεια της Ορθοδοξίας. Δέν δεχόταν ότι είναι δυνατόν να μάς έχει δωρίσει ό Θεός τήν αιωνιότητα, τήν Βασιλεία Του, και έμεις οί άνθρωποι με ύπέμετρο φανατισμό να διαιρούμαστε για 13 ήμέρες, ή έπειδή οί δαίμονες πλανοῦν κάποιους κακοπροαίρετους! Όποιος είχε τήν εύλογία να τόν συνοδέψει έστω και για λίγο σε κάποια περιπλάνησή του και κατάφερε να μείνει σιωπηλός, «κρυφάκουγε» τήν γεμάτη άγάπη προσευχή του πού έβγαине μέσα άπ' τήν καρδιά του. Η άγαπημένη του φράση πού τόν «πρόδινε» ήταν τό «Χαίρε Νύμφη Ανύμφευτε», δείγμα του πόσο υπεραγαπούσε τήν Παναγία μας. Τό να τόν συντροφεύει κανείς ήταν μιá εύχारीστη πνευματική έμπειρία. Δέν δίσταζε άκόμα και να τραγουδήσει παλιά παραδοσιακά όμορφα και σπάνια τραγούδια. Για να εύχारीστησει τούς επισκέπτες του, έβγαζε ένα μάτσο από διάφορα χριστιανικά έντυπα, χάρτινες εικόνες, ή άκόμα και φωτογραφίες του, όταν ήταν νεότερος και τις έδινε για εύλογία. Ως άλλος Άγιος Πατροκοσμάς, έπισκεπτόταν τήν πόλη και όλα τα χωριά του νησιού, αλλά και πολλά μέρη της Ελλάδας πού τόν ήξεραν και τόν υπεραγαπούσαν. **Κήρυττε βρωντοφωνάζοντας και καυτηριάζοντας όσα έβλεπε ότι έμπόδιζαν τούς ανθρώπους στο να έπιτύχουν τή σωτηρία τους.** Παντού είχε γνωστούς ανθρώπους πού τόν άγαπούσαν και τόν φιλοξενούσαν. Στα λεωφορεία ή στα πλοία πού χρησιμοποιούσε όταν μετακινιόταν, κανείς δέν του έπαιρνε χρήματα. Πολλές φορές ή ιδιορρυθμία του χαρακτήρα του σε διάφορα θέματα, έξηγιόταν ως δείγμα σαλότητας. Άρκετοί τόν θεωρούσαν ότι ήταν Σαλός δια τόν Χριστό! Η σκληρότητά του, «μπερδεμένη» με μιá ύπέμετρη καλοσύνη οδηγούσε σ' αυτό τό συμπέρασμα.

Ως τά βαθιά γεράματά του, παρά τήν ασθένεια πού τόν ταλαιπωρούσε, δέν ξεχνούσε τήν νηστεία. Νήστευε αυστηρά άκόμα και τό λάδι, θέλοντας να ζει ασκητικά, καθηλωμένος και άνήμπορος στο μικρό κρεβατάκι του. Υποβασταζόμενος πλησίαζε πάντα τελευταίος τό Άγιο Ποτήριο και κοινωνούσε τόν Χριστό. Τά καλοκαίρια έρχόταν στη γενέτειρά του, στα Πάμφιλα όπου τόν φρόντιζαν οί γυναίκες σε μιá καμαρούλα, όπως και τόν χειμώνα στην Αθήνα όπου τόν διακονούσε με ύπέμετρη άγάπη ή κυρία Σοφία. Ο νους του ήταν πώς θα μεταβεί στον άγαπημένο του τόπο, στον Άγιο Λουκά, να δει σε τί κατάσταση βρισκόταν ή Έκκλησία, πόσο προχώρησε ή Άγιογράφηση. Έκει, ξεδίπλωνε μιá μεγάλη κόλα αναφοράς γεμάτη με όνόματα νηπίων και παιδων Μαρτύρων πού Άγίασαν, δίνοντας έντολες να άγιογραφηθοῦν παράντα!

Υπεραγαπώντας τήν Ορθοδοξία και τήν πατρίδα του τήν Ελλάδα, ό παπα Φώτης έκοιμήθη έν Κυρίω στις 5 Μαρτίου 2010, ήμέρα Παρασκευή Γ' Έβδομάδας των νηστειών. Καλό Παράδεισο παπα Φώτη!

«ΠΑΠΑ ΦΩΤΗΣ, ό μονοχίτων, ό μονοσάνδαλος»

του Στρατή Γρ. Δουμούζη, Καθηγητού Θεολόγου 2^{ου} Γυμνασίου Μυτιλήνης
 Απόσπασμα από τον επίλογο του όμόνυμου βιβλίου του, Μυτιλήνη 2010

Τό βιβλίό περιέχει DVD
 μέ Συνέντευξη(2 ώρών)
 του παπα-Φώτη
 στον Αντώνη Δουμούζη
 τό καλοκαίρι του 1996.

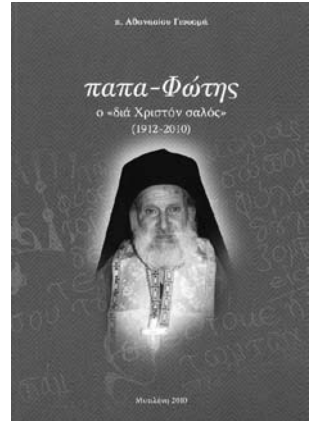
Κάποιος ένορήςτης του παπα - Φώτη, Θεόδωρος, τον κατηγορήσε με άναφορά του στο Μητροπολίτη για διάφορα πράγματα γύρω από τον τρόπο κατασκευής έργων στο ναό και για τή συμπεριφορά του προς μερικούς ένορήςτες. Ο παπα - Φώτης με τρόπο σκωπτικό του άπάντησε γραπτώς και στο τέλος τής έπιστολής του αυτής που ήταν γραμμένη σ' ένα μικρό σκούρο χαρτί από λαδόκολλα, ύπογράφει: «Παπαφώτς Ξλουμένους».

...Τό έπίθετο αυτό που παραθέτει πλάι στο όνομά του, που ό ίδιος τό διάλεξε για τον έαυτό του, τό χρησιμοποίησε για λόγους ταπεινώσης ή θα έλεγα σαλόττης. «Σαλός διά Χριστόν». Μήπως δέν ήταν τέτοιος ό παπα - Φώτης σ' όλη του τή ζωή; Είναι αλήθεια ότι έτσι ήταν, έτσι τον βλέπαμε, έτσι τό όμολογούν όλοι όσοι τον γνώρισαν. Βέβαια δέν θέλουμε να τον «αγιάσουμε» χρησιμοποιώντας τό έπίθετο «σαλός», γιατί αυτό είναι έργο του Θεού και όχι δικό μας, αλλά άπλως θέλουμε να πούμε ότι όλη του η ζωή ήταν κάτι τό ξεχωριστό... Πολλοί τον κατηγορήσαν κάποια στιγμή για τρελό. Υπενθύμιζε έμπρακτα ότι αυτό που μετρά δέν πρέπει να είναι ή έξωτερική εμφάνιση. Πώς άλλως μπορεί να εξήγησει κανείς ότι ό παπα- Φώτης κυκλοφορούσε πάντα με τρυπημένο, με μπαλωμένο, που μπάλωνε και ξαναμπάλωνε, και ξεθωριασμένο άντερί; Ότι κυκλοφορούσε μέρα και νύκτα πάντα με τά πόδια, με τρύπια ή πατημένα παπούτσια ή και ξυπόλητος χωρίς ποτέ να φορεί κάλτσες χειμώνα - καλοκαίρι; Ότι δέν φορούσε ρούχα ούτε έσώρουχα πολλές φορές κάτω από τό άντερί του; Μπορείς να εξηγήσεις τήν καλογερική συμπεριφορά του άφου χωρίς να ντρέπεται, χωρίς να ύπολογίζει τίποτε, εμπαινε σε κάθε είδους καταγώγια, καφετέριες και πορνεία άκόμη; Όλα αυτά τά έκανε χωρίς να ύπολογίζει τί θα πει ό κόσμος αλλά για να μεταδώσει τήν αλήθεια του Χριστού, άλλοτε με τό καλό ή με τό άγριο, αλλά πάντα με τήν άπλότητά του. Πώς μπορείς να εξηγήσεις ότι έκτιζε ναούς, άληθινά στολίδια με πέτρες και μάρμαρα, που τά περισσότερά τά κουβαλούσε στον ώμο του και μέσα στον τρουβά του; Πώς να εξηγήσεις ότι βάπτισε τόσους τσιγγάνους, ότι άντρεψε τόσους που συμβίωναν παράνομα, ότι βοήθησε ύλικά και ήθικά όσους είχαν άνάγκη; «Ποιός ήλθε να τον βοηθήσω και τον εξαπέστελα κενόν» γράφει κάπου. Όλα αυτά δέν μπορείς να τά εξηγήσεις σε έναν λογικό με τήν κοσμική έννοια άνθρωπο. Πρέπει να προσθέσεις κάτι άλλο για να δώσεις τήν εξήγηση. Αυτό τό άλλο είναι ή Σαλόττητα των Αγίων της εκκλησίας μας άνα τους αίωνες ή άλλως ή άπλότητα που κρύβει μιá αλήθεια, τήν όποία μπορούμε να πούμε ότι τή συναντούμε στην περίπτωση του παπα - Φώτη.

ΠΑΠΑ - ΦΩΤΗΣ, ό «διὰ Χριστόν σάλος» (1912-2010)

του π. Αθανασίου Γιουσιμά, Καθηγητοῦ Θεολόγου Γυμνασίου Παμφίλων Λέσβου
Αποσπάσματα από τὸ ὁμόνυμο βιβλίο του, Μυτιλήνη 2010

...«Πολλές φορές αὐτοὶ οἱ «σαλοί», κυκλοφοροῦν χωρίς ράσα καὶ ζωστικά, σὰν ἀναμαλλιάρηδες καὶ ἀπειριποίητοι κοσμικοὶ κι ἀκόμα μερικοὶ καὶ χωρίς ροῦχα, γυμνοί. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν προσπαθοῦν νὰ πατήσουν κάτω ἀπὸ τὰ πέλματά τους τὸ ἐγὼ τους καὶ τὴν ὄντοτήτά τους καὶ νὰ φτάσουν σὲ βάθη ταπεινώσεως. **Ὁ ἀπώτερος στόχος τους εἶναι ἡ τέλεια ταπεινώσις, νὰ μὴν τοὺς λογαριάξει κανεὶς ἄνθρωπος, ὄχι μόνο σὰν μοναχοῦς, ἀλλὰ οὔτε καὶ σὰν ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ τοὺς θεωροῦν ἀλλόκοτα καὶ παράξενα ὄντα, βλαμμένες διάνοιες καὶ παράσιτα τῆς ζωῆς. Προσπαθοῦν σ' αὐτὴν τὴν ζωὴν νὰ μὴν ἔχουν οὔτε ἴχνος δόξας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἀναμένοντες μὲ λαχτάρια ψυχῆς τὸν προσωρινὸν θάνατον καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ Δικαίου Κριτοῦ, γιὰ νὰ τοὺς δοθεῖ ἐκεῖ ἡ πρέπουσα καὶ πραγματικὴ δόξα ἀπὸ τὸν Θεόν...»**

...Υπόμεινε πάντα μὲ σιωπὴ τὶς ἀρρώστιες του καὶ τοὺς πολυτραυματισμοὺς του. Στὴν ὁδὸ Ἀθηνᾶς τῆς Πρωτεύουσας, κάποιος μοτοσικλετιστὴς τὸν τραυματίσε σοβαρὰ στὰ πόδια καὶ ἐξαφανίστηκε. Νοσηλεύτηκε γιὰ πολλοὺς μῆνες... Ὄταν στάθηκε στὰ πόδια του, περπατοῦσε ὑποβασταζόμενος ἀπὸ ἓνα ξύλο δεμένο μὲ κουρέλια στὴν πάνω ἄκρη, τὸ ὁποῖο πέταξε σύντομα...

...Μιὰ φορὰ ὀρισμένοι πληροφορήσαν τὸ Μητροπολίτη μας πὼς ὁ παπα-Φώτης μουτζώνει τοὺς ὁδηγούς. Πράγματι, πηγαίνοντας κάποτε ὁ Σεβασμιώτατος μὲ τὸ αὐτοκίνητο τῆς Μητροπόλεως σὲ μιὰ κληρικολαϊκὴ σύναξη, πού θὰ γινόταν σ' ἓνα χωριὸ τῆς περιοχῆς τῆς Γέρας, στὴ μέση του δρόμου βλέπουν τὸν παπα-Φώτη νὰ κάνει σῆμα γιὰ νὰ σταματήσουν νὰ τὸν πάρουν. Τὸ μητροπολιτικὸ αὐτοκίνητο δὲ σταμάτησε ἀμέσως. Ὁ παπα-Φώτης σηκώνει τὰ χέρια του καὶ τοὺς μουτζώνει! Λίγα μέτρα πιὸ πέρα τὸ αὐτοκίνητο σταματᾷ κι ὁ παππούλης ἐπιβιβάζεται παίρνοντας εὐχὴ ἀπὸ τὸ Δεσπότη. Ὁ Μητροπολίτης μας, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ του διακριτικότητα, τοῦ λέει: **«Παπα-Φώτη μου, γιατί μουτζώνεις τοὺς ὁδηγούς;»** Κι ἐκεῖνος μονολεκτικὰ του ἀπάντησε: **«Ἀφοῦ δὲ μὲ παίρνουν»**. Δὲν μπορούσες στὸν παπα-Φώτη νὰ πεῖς περισσότερα. Σοῦ ἔδινε τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν καταλάβαινε ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγες ἢ δὲν ἤθελε νὰ καταλάβει.

...Μιὰ φορὰ, ἐνῶ ἦταν συνταξιούχος ἱερέας, ξεκίνησε μ' ἓναν κοινὸ γνωστὸ μας νὰ πάει στὸ Πλωμάρι νὰ συλλειτουργήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ ἱερεῖς καὶ νὰ παρασταθεῖ στὸ μνημόσυνο ἑνὸς γνωστοῦ του. Ξεκίνησαν κανονικά. Στὴ διασταύρωση πρὸς Πλωμάρι καὶ Καλλονὴ λέει ἀπότομα στὸν ὁδηγό: **«Στρίψε δεξιά. Θὰ πᾶμε στὸ Μόλυβο νὰ λειτουργήσουμε»**. Ὁ ἄλλος τοῦ ἔφερε μιὰ μικρὴ ἀντίρρηση, μὰ ὁ Γέροντας ἐπέμεινε. Πράγματι, πῆγαν στὸ Μόλυβο. Ἐκεῖ εἶχε δύο μνημόσυνα κι ὁ Ἱερέας εἶχε ξαφνικὰ ἀρρωστήσει, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν ὑπάρχει παπὰς νὰ λειτουργήσῃ! Πὼς τὸ γνώρισε αὐτὸ ὁ παπα-Φώτης; Πὼς τοῦ τὸ ἀποκάλυψε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ;..

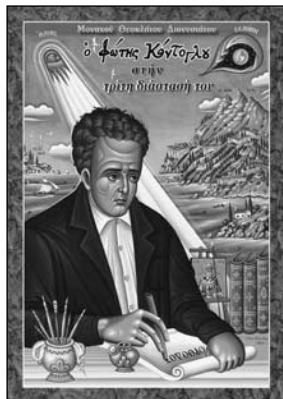
Μικρό αφιέρωμα στὸν

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

45 ἔτη ἀπὸ τὴν κοίμησή του

Ο ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ, Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ, Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Ὡς ἅγιογράφος ἄφησεν ἔργα μνημειώδη, διὰ τῶν ὁποίων ἐπανασυνέδεσε τὴν διακοπείσαν παράδοσιν τῆς Βυζαντινῆς ἅγιογραφίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐποπτικὴν δογματικὴν καὶ πνευματικὴν διδασκαλίαν.

Ὡς λογοτέχνης ἐπηρέασε τὴν πορείαν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ ἔδωσε μαθήματα εὐσέβειας καὶ ἀπλότητος, καταδείξας τὰς γνήσιαις Ὁρθοδόξους πηγὰς τοῦ λόγου καὶ τοῦ συναισθήματος, τὸν Θεόν, τὴν κτίσιν, τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν πλῆον εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν ἔκφρασιν.

Ὡς θεολόγος ἐβύθισε τὰς ρίζας του εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἀνεδείχθη συνεχιστὴς τῆς Πατερικῆς θεολογίας, τὴν ὁποίαν διηκόνησε μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς ὡς θεολογίαν δογματικὴν, μυστικὴν, λειτουργικὴν, ἀσκητικὴν καὶ ἄφησε συγγράμματα, τὰ ὁποία μαρτυροῦν ὅτι ἦτο «ζέων τῷ πνεύματι» καὶ ταπεινὸς τῷ φρονήματι.

τοῦ Μοναχοῦ (+) Θεοκλήτου Διονυσιάτου

ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΟΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ (1895 - 1965)

Ὁ Φώτης Κόντογλου γεννήθηκε στὶς 8 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1895 στὸ Αἶβαλί, τὶς ἀρχαῖες Κυδωνίες. Οἱ γονεῖς του ἦταν ὁ Νικόλαος Ἀποστολέλλης καὶ ἡ Δέσποινα Κόντογλου. Ἀδελφία του ὁ Ἰωάννης, ἡ Ἀναστασία καὶ ὁ Ἀντώνης.

Μετά ἀπὸ ἓνα χρόνο, δηλαδὴ τὸ ἔτος 1896, πεθαίνει ὁ πατέρας του καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ἀνατροφή του ὁ θεῖος του, ἀδελφὸς τῆς μητέρας του, π. Στέφανος Κόντογλου, ἡγούμενος τῆς Ἱεράς Μονῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Κυδωνιῶν.

1912. Τελειώνει τὸ Γυμνάσιο τοῦ Αἶβαλιοῦ καὶ μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνο γίνεται δεκτὸς στὸ Γ' ἔτος τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν στὴν Ἀθήνα.

1914. Φεῦγει γιὰ σπουδὲς στὴν Ἰσπανία καὶ μετὰ στὴν Γαλλία, ὅπου τελειώνει τὸ Πολυτεχνεῖο.

1919. Ἐπιστρέφει στὸ Αἶβαλί.

1920. Διορίζεται καθηγητὴς Γαλλικῶν καὶ Ἱστορίας Τέχνης σὲ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο.

1921. Ἐπιστρατεύεται καὶ παίρνει μέρος στὴν Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία.

1922. Ἔρχεται στὴ Μυτιλήνη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀθήνα ὅπου ἐγκαθίσταται.

1923. Ἐπισκέπτεται τὸ Ἅγιον Ὄρος ὅπου ἤδη εὐρίσκονται ἐκεῖ ἓνα χρόνο οἱ φίλοι του Στρατῆς Δούκας καὶ ὁ ζωγράφος Παπαλουκάς.

1924. Παντρεύεται τὴν Μαρία Χατζηκαμπούρη στὸ Ναὸ Ἁγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι μὲ κουμπάρο τὸν Βασίλη Δασκαλάκη.

1927. Γεννιέται ἡ κόρη τοῦ Δέσποινα, πού ἦταν καὶ τὸ μοναδικὸ παιδί του.

1960. Τιμᾶται μὲ τὸ βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὸ ἔργο του «Ἐκφρασις». Ἐπίσης τὸ ἴδιο ἔτος τοῦ ἀπονέμεται ὁ Ταξίαρχος τοῦ Φοίνικος.

1963. Τραυματίζεται μαζί μὲ τὴν σύζυγό του ἀπὸ αὐτοκίνητο στὴν Βούλα.

1963. Λαμβάνει τὸ βραβεῖο «Πουρφίνα» γιὰ «Τὸ Αἶβαλί ἢ Πατρίδα μου».

1965. Τιμᾶται μὲ τὸν Ἐθνικὸ Ἀριστεῖο Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν.

1965. Ἐκδημῆι πρὸς Κύριον στὶς 13 Ἰουλίου στὴν Ἀθήνα.

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ, Η ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ.

του Φώτη Κόντογλου
 από το βιβλίο του «Η ΠΙΟΝΕΜΕΝΗ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ»,
 Έκδόσεις «ΑΣΤΗΡ», ΣΤ' έκδοση 1984

Τὸ νὰ μίλα κανένας σήμερα καὶ νὰ γράφει γιὰ κάποια πράγματα τῆς θρησκείας, ὁ πολὺς κόσμος τὸ νομίζει γιὰ ἀνοησία. Καὶ ἀκόμα μεγαλύτερη ἀνοησία ἔχει τὴν ἰδέα πῶς εἶναι τὸ νὰ γράφει γιὰ τοὺς ἁγίους μάρτυρες...

...Κανένας λαὸς δὲν ἔχυσε τόσο αἷμα γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ὅσο ἔχυσε ὁ δικός μας, ἀπὸ καταβολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ ἴσαμε σήμερα. Κι αὐτὸς ὁ ματωμένος ποταμὸς εἶναι μιὰ πορφύρα πού φόρεσε ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας, καὶ πού θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν ἔχουμε γιὰ τὸ μεγαλύτερο καύχημα, κι ὄχι νὰ τὴν καταφρονοῦμε καὶ νὰ μὴ μιλοῦμε ποτέ γι' αὐτή, καὶ μάλιστα νὰ ντρεπόμαστε νὰ μιλήσουμε γι' αὐτή, σὲ καιρὸ πού δὲ ντρεπόμαστε γιὰ τὶς πιὸ ντροπιασμένες καὶ σιχαμερὲς παραλυσίες πού κάνουνε οἱ ἄνθρωποι στὸν ἀδιάντροπο καιρὸ μας.

Ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ πονηρήμενοι ἄνθρωποι φροντίζουμε μοναχὰ γιὰ τὴν καλοπέ-
 ραση τοῦ κορμιοῦ μας, καὶ γιὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ μᾶς ἔχασε τὴν εὐαισθησία της, μ' ὅλα τα
 πνευματικὰ γιατρικὰ πού λέμε πῶς ἔχουμε. Καὶ γι' αὐτὸ περιφρονοῦμε καὶ τοὺς λέμε
 ἀνόητους ἐκείνους πού δὲν κοιτάζουμε τὸ ὑλικὸ συμφέρο τους, ἀλλὰ κάνουνε κάποιες
 θυσίες. **Κατὰ πολὺ ἀνόητους καὶ μικρόμυαλους θεωροῦμε ἐκείνους πού θυσιάσανε
 τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν πίστη τους, ἀφοῦ, κατὰ τὴν ἀμαρτωλὴ κρίση μας, δὲν κοιτάζανε
 νὰ χαροῦνε τὰ νιάτα τους καὶ ν' ἀπολάψουνε τοῦτον τὸν κόσμο, πού εἶναι χεροπιαστὸς
 καὶ σίγουρος, ἀλλὰ βασανιστήκανε, φυλακωθήκανε, δαρθήκανε καί, στὸ τέλος, σφα-
 χτήκανε ἢ κρεμαστήκανε, οἱ ἄμναλοι, γιὰ κάποιους ἴσκιους πού λέγονται ἀθάνατη
 ζωὴ καὶ βασιλεία τῶν οὐρανῶν...**

Τὸ ἀτελείωτο μαρτυρολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας... εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες
 μαρτυρίες πῶς ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία,
 γιατί βασανίζεται ἀδιάκοπα καὶ χύνει τὸ αἷμα της γιὰ, τὸν Χριστό, πού εἶπε: «Εἰ ἐμὲ
 ἔδιωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»...

**...Οἱ δικοὶ μας οἱ ἅγιοι, πού μαρτυρήσατε στὸν καιρὸ πού εἴμαστε σκλάβοι
 στους Τούρκους, ἦτανε ταπεινοί, ἀπλοί, λιγομίλητοι, μὲ τὴ φωτιὰ τῆς πίστες στὰ
 στήθια τους, ἀπονήρευτοι κι ἀγράμματοι, ἀφοῦ τὸ μόνο πού γνωρίζανε νὰ λένε
 μπροστὰ στὸν ἀγριεμένον τὸν κριτὴ ἦτανε: «Χριστιανὸς γεννήθηκα καὶ χριστιανὸς
 θ' ἀποθάνω!» Νέοι ἄνθρωποι, παλληκάρια ἀπάνω σ' ἄνθος τῆς νιότης τους, πηγαίνανε
 προθυμερὰ νὰ παραδοθοῦνε γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, κι ἀντὶς ἀρραβωνιάσματα καὶ
 ξεφαντώματα, σφάζόντανε σὰν τ' ἄρνια ἢ κρεμαζάντανε μὲ τὴ θελεῖα στὸν λαϊμό τους
 καί, γιὰ νὰ τοὺς τυραγνᾶνε περισσότερο οἱ ἄπιστοι, κόβανε τὸν λαϊμὸ τοὺς σιγὰ - σιγὰ
 μὲ στομωμένα μαχαίρια ἢ τοὺς κρεμάζανε μὲ σάπια σκοινιὰ πού κοβόντανε, γιὰ νὰ
 τοὺς ξανακρεμάσουνε. **Καὶ τὰ μόνα πού ξέρανε ἀπὸ τὴ θρησκεία μας οἱ περισσό-
 τεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦτανε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού εἶπε: «Ὅποιος μὲ ὁμολογήσει
 μπροστὰ στους ἀνθρώπους, θὰ τὸν ὁμολογήσω κ' ἐγὼ μπροστὰ στὸν Πατέρα μου,
 πού εἶναι στὸν οὐρανό, κι ὅποιος μ' ἀρνηθεῖ μπροστὰ στους ἀνθρώπους, θὰ τὸν
 ἀρνηθῶ κ' ἐγὼ μπροστὰ στὸν Πατέρα μου, πού εἶναι στὸν οὐρανό», καθὼς καὶ τὰ
 λόγια τοῦτα, πού εἶπε ὁ Κύριος: «Μὴ φοβηθεῖτε ἀπὸ κείνους πού σκοτώνουνε τὸ
 σῶμα, μὰ πού δὲν μποροῦνε νὰ σκοτώσουνε τὴν ψυχὴ» καί: «Ὅποιος χάσει τὴ ζωὴ
 του γιὰ τ' ὄνομά μου, αὐτὸς θὰ ζήσει στὴν αἰώνια ζωὴ».****

Η ΔΙΨΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΙ Ο ΤΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΠΙΟΜΠΑΣ

του Φώτη Κόντογλου

από το βιβλίο του Μοναχού (+)Θεοκλήτου Διονυσιάτου «Ο Φώτης Κόντογλου στην τρίτη διάστασή του», Έκδοση Ίερωθ Κοινοβίου Όσιου Νικοδήμου Γουμένισσα 2003

Ο κακόμοιρος ό κόσμος διψά ειρήνη. Μά χωρίς τήν απομέσα ειρήνη, δέν μπορεί νά γίνη ειρήνη εξωτερική. Χωρίς τήν ψυχική ειρήνη, ή πολιτική και κοινωνική ειρήνη είναι ψεύτικη. «Ειρήνην αφήμι υμίν, είτε ό Χριστός στους μαθητές του κατά τό Μυστικό Δείπνο, ειρήνην τήν έμην δίδωμι υμίν. Ου καθώς ό κόσμος δίδωσι, έγώ δίδωμι υμίν». Πρόσεξε για νά δης καλά τί λέγει ό Χριστός; «Ου καθώς ό κόσμος δίδωσι, έγώ δίδωμι υμίν». «Δέν σās δίνω, λέγει, έγώ τήν ειρήνη πού δίνει ό κόσμος», τήν ψεύτικη, τήν όργισμένη ειρήνη, τήν άνειρήνευτη ειρήνη, τήν ειρήνη πού στ' άληθινά δέν έχει όλοτελα ειρήνη κ' ήσυχία. Τέτοια είναι ή ειρήνη πού μπορεί νά κάνη ό κόσμος, οί άνθρωποι, πού τρώγονται μέ τά πάθη τους και πού τους κατατρώνγει ή περηφάνεια, ή ματαιοδοξία-φιλαργυρία, ή σκληροκαρδία κ' ή άπονια στους άλλους, ή μανία τής άκολασίας κι ή έπιθυμία τής καλοπέρασης. Όλα τούτα τά πάθη είναι όργισμένα κι' όχι ειρηνικά... Μέ άλλα λόγια, φέρνουνε τή βασιλεία του διαβόλου επί τής γής, κι όχι τή βασιλεία του Θεού, πού είναι ή ειρήνη. Ό Χριστός μάς δίδαξε νά λέμε στο «Πάτερ ήμών» «έλθέτω ή βασιλεία σου». Μά ποιός πιστεύει στη βασιλεία του Θεού, παρεκτός από κάποιους λίγους, πού τους έχει ό κόσμος για τρελλούς; Όστόσο, αυτός ό παραζαλισμένος κόσμος, ό βουτημένος στην άμαρτία, στις ήδονές και στην άκολασία, αυτός ό κόσμος πού πιστεύει μοναχά στον έαυτό του, και πού δέν λογαριάζει καθόλου τον Θεό και τον νόμο του, άποζητά τήν ειρήνη, θέλει νά μείνη ήσυχος για νά χάρη τις άμαρτωλές έπιθυμίες του, για νά βουτηχθί ως τον λαιμό μέσα στον μαύρο βούρκο...

...Και νά, πού ήρθε ό κόμπος στο χτένι. Η παραζάλη, γίνεται μέρα με τή μέρα χειρότερη. Ό πόθος τής άπόλαυσης έγινε μίαν άγρια τρέλλα στους ανθρώπους, πού τσαλαπατάνε ό ένας τον άλλον για νά μη χάσουνε τις διάφορες φαρμακερές ήδονές, πού όλοένα τις πληθαίνει ό σατανās με τά πολύπλοκα μηχανήματά του, σαν τον ψαρά πού βάζει στ' άγκίστρι του όλο και πιό όρεχτικό δόλωμα, για νά τραβήξη τά λαίμαργα τά ψάρια και νά τά ψήση στη φωτιά νά τά φάγη. **Ό μαμωνās σκέπασε με τις σκοτεινές φτερούγες του τον κόσμο, και τον κοννά σαν νάναι κανένα κόσκινο, κι' όπως αναταράζεται τό σιτάρι, χοροπηδάνε οί άνθρωποι μέσα στο κόσκινο του και δαγκάνει ό ένας τον άλλον, και έξοντώνει ό αδελφός τον αδελφό, λέγοντας: «Ο θάνατός σου, ζωή μου!»...**

...Ό διάβολος είναι ό έξουσιαστής άπάνω στη διάνοια και στην καρδιά μας, κι' αυτός χάρεται για τά έργα πού κάνουμε, θέλοντας νά βγάλουμε ό ένας το μάτι τ' άλλουνοϋ. Άνάμεσα στα δολώματα πού μάς έβαλε, εκείνο πού μάς τραβά περισσότερο ή μυρουδιά του, είναι τό πετρέλαιο, αυτό τό βρωμονερό πού βγαίνει από τήν πίσσα τής κόλασης, πού είναι τό μαύρο κατοικητήριό του. Και γύρω σ' αυτό τό σιχαμερό δόλωμα μαζευτήκανε τά έθνη, μικρά και μεγάλα και δαγκώνονται και σφάζονται γι' αυτό δίχως έλεος. Κ' οί άνθρωποι γινήκανε τρελλοί από κακία, γεμάτοι ύποκρισία, μεγαλομανία, φιληδονία, πιστοι στρατιώτες του διαβόλου. Και μέσα σ' αυτή τή λύσσα πού τους έπίασε, θέλουνε ν' απολάψουνε, οί άνόητοι, τήν ειρήνη, πού είναι δώρο του Θεού, κι' όχι του διαβόλου.

Ό Θεός λείπει από τον κόσμο. Πουθενά δέν γίνεται τό θέλημά του. Ό Χριστός, πριν σταυρωθί, γύρισε κ' είδε τήν Ίερουσαλήμ, δηλαδή τον κόσμο, δακρυσμένος, κ' είπε:

«Πόσες φορές θέλησα νὰ μαζέψω τὰ τέκνα σου, σὰν τὴν ὄρνιθα ποὺ σκεπάζει μὲ τὶς φτεροῦγες τῆς, τὰ πουλιά τῆς, καὶ δὲν θελήσατε: Ἴδου ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος».

Ἐρημος οἶκος εἶναι: ὁ κόσμος σήμερα. Ἐρημος ἀπὸ εἰρήνη. Μέρα-νύχτα στέκεται ἀνύσταχτο τὸ μάτι τῆς πονηρῆς ἀνθρωπότητος. **Μέρα-νύχτα δουλεύουνε οἱ ἐφευρέσεις τῆς καταστροφῆς, τὰ συμβούλια τοῦ θανάτου.** Κι' ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, οἱ καταδικασμένοι γλεντοκοποῦνε, κυλιοῦνται στὴν ἀκολασία, κόλακες καὶ δολοφόνοι, βλᾶκες καὶ πονηρότατοι, χωρὶς καρδιά, χωρὶς ψυχὴ, χωρὶς τίποτα ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι παίρνουνε, κανένας δὲν θέλει νὰ δώσῃ. Κι' ὁποῖος δίνει, δίνει τὸν θάνατο.

Ἡ κυρὰ Ἐπιστήμη, δηλαδὴ ἡ ἀνθρώπινη γνώση, αὐτὴ εἶναι τὸ καινούριο εἶδωλο ποὺ λατρεύουνε οἱ ἄνθρωποι. Μὲ τόνα χέρι προσφέρει τὰ γιαιτρικὰ γιὰ νὰ μὴ πεθαίνουνε οἱ ἄνθρωποι, καὶ μὲ τάλλο βαστᾷ τὴ μπόμπα καὶ τοὺς φοβερίζει, μέρα-νύχτα. Αὐτὴ ἡ μπόμπα, ὁ καρπὸς τοῦ δέντρου τῆς Γνώσεως, μόλεψε τὸν ἀγέρα, τὰ νερά, τὸ αἷμα τῶν ἰδίων τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὴν ἐφεύρανε. Κι' ἀφοῦ πρῶτα, μὲ πείσμα δαιμονικὸ, φαρμακώσανε τὴν ἔμορφη πλάση τοῦ Θεοῦ, τώρα φωνάζουνε κείνοι ποὺ κατασκευάσανε αὐτὴ τὴν καταραμένη μπόμπα: «Σώσετε τὴν ἀνθρωπότητα! Σώσετε τὸν κόσμο! Γενεές γενεῶν θὰ πεθαίνουνε ἀπὸ κακὲς ἀρρώστειες!» **Ἵποκριτές! Τώρα φωνάζετε, σὰν τὸν Ἰούδα ποὺ μετανοίωσε ἀφοῦ εἶχε πιά σταυρωθῆ ὁ Χριστὸς κ' ἡ μετανοία του δὲν ὠφελοῦσε πιά κανένα; Καλύτερα νὰ τινάζατε τὴ γῆ στὸν ἀγέρα μιὰ καὶ καλὴ, παρὰ τώρα ποὺ φαρμακώσατε τὰ πάντα, καὶ τὰ παιδιά μας καὶ τὰ ἐγγόνια μας θὰ τὰ θερίξῃ «σκληρὸς θάνατος καὶ ἀργός».**

Ἄνθρωπε! Καμάρωσε τὰ κατορθώματά σου. Καμάρωσε τὸ τετραπέρατο μυαλό σου, ποὺ καυχίότανε πῶς θακανε παραδείσο τὸν κόσμο.

ΚΑΗΜΕΝΗ ΕΛΛΑΔΑ!

τοῦ Φώτη Κόντογλου

ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Ἀσάλευτο Θεμέλιο», Ἐκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ

...Ὅλα ὑπηρετοῦνε τὰ γούστα τῶν ἀφεντάδων. Μάλιστα τόσο πολὺ ἀγαποῦν αὐτοὶ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ εἶναι ἐνθουσιασμένοι πῶς δὲν θὰ ἀφήσουνε τίποτα ἑλληνικὸ ὅπου πατήσουνε.

Καημένη Ἑλλάδα! Τί τέλος σὲ περιμένε! Μὰ δὲν ἔχεις μῆτε κάποιον νὰ σὲ κλάψει, γιατί τὴν κηδεῖα σου τὴ γιορτάζουνε σὰν γάμο, μὲ χαρὲς καὶ μὲ τραγούδια, ποὺ αὐτὰ εὐτυχῶς δὲν εἶναι ἑλληνικά.

Σήμερα νομίζεται καλὸς σὲ ὅλα, ὅποιος εἶναι ἀδιάφορος, ὅποιος δὲν νοιάζεται γιὰ τίποτα, ὅποιος δὲν νιώθει καμιὰ εὐθύνη. Ἀλλιῶς τὸν λένε σωβινιστὴ, τοπικιστὴ, μισαλλόδοξο, φανατικὸ. Ὅποιος ἀγαπᾷ τὴν χώρα μας, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά μας, τὴν παράδοσή μας, τὴν γλῶσσα μας, θεωρεῖται ὀπισθοδρομικός...

...Ἡ Ἑλλάδα ἔγινε ἓνα παζάρι ποὺ πουλιοῦνται ὅλα, σὲ ὅποιον θέλει νὰ τὰ ἀγοράσει.

Καταντήσαμε νὰ μὴν ἔχουμε ἀπάνω μας τίποτα ἑλληνικὸ, ἀπὸ τὸ σῶμα μας ἴσαμε τὸ πνεῦμα μας. Τὸ μασκάρεμα ἄρχισε πρῶτα ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ ὕστερα ἔφθασε καὶ στὸ σῶμα...

...Ἔρχεται καινούργιος κόσμος! Τὸ κολοσσαῖο μὲ τὰ οὐρλιάσματά του σκεπάζει τὶς ψαλμωδίες ποὺ λένε οἱ μάρτυρες, περιμένοντας τὰ θηρία νὰ τοὺς φάνε.

ΤΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΖΩΗΦΟΡΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

του Παναγιώτη Τσαγκάρη
Θεολόγου, Υπευθύνου ΣΕΠ ΚΕΣΥΠ Καλλονής Λέσβου
Προέδρου της Ένωσης Θεολόγων Νομού Λέσβου (Παράρτηματος της ΠΕΘ)

Αποσπάσματα από την όμιλία που εκφωνήθηκε στο Δημοτικό θεάτρο Μυτιλήνης, στα πλαίσια της εκδήλωσης που οργάνωσε η Περιφερειακή Δ/ση Έκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου για την σχολική έορτη των Τριών Ιεραρχών, στις 30 Ιανουαρίου 2010.

... Η έορτη των Τριών Ιεραρχών πολλούς αφήνει ασυγκίνητους και κάποιους μάλιστα τους ένοχλει. Γιατί; διότι «δεν μάς συγκινούν πιά ούτε η σοφία, ούτε η άγιοςύνη, διότι δεν εκτιμούμε πιά ούτε τους Έλληνες προγόνους μας, ούτε τους Πατέρες της Εκκλησίας. Άλλες αντιλήψεις, άλλα πιστεύματα, άλλα ιδανικά τώρα βρήκαν θέση μέσα μας»¹.

Τά δυτικά ξυλοκέρατα των διαφόρων αθεϊστικών φιλοσοφικών ρευμάτων, ως πολιτιστικά υποπροϊόντα της Έσπερίας, εισήχθησαν από τὰ τέλη του 19^{ου} αιώνα και στην καθ' ἡμᾶς ἐγχώρια πραγματικότητα προλειαίνοντας τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ συσσωμάτωσή μας στὴν νέα παγκοσμιοποιημένη κοινωνία...

... Ἐπενδύουμε ἔτσι, σὲ μιὰ τεχνοκρατικὴ καὶ χρησιμοθηρικὴ ἐκπαίδευση, ἢ ὁποῖα ἀποθεώνει τὴν ποσοτικὴ πληροφόρηση καὶ τὴν ἐργαλειακὴ γνῶση ὡς μοχλοῦς προσωπικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνάπτυξης, ἀδιαφορεῖ ὁμως ἐπικίνδυνα γιὰ τὴν κριτικὴ σκέψη, τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια, τὴν ἀλήθεια.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ μετέχοντες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος, μὲ τὸ νὰ παρασυρόμαστε συχνὰ σὲ μιὰ ἀκατάσχετη καὶ ψευδώνυμη ἀγαπολογία, ὑποβαθμίζουμε τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν Πίστη. Ἐτσι ἐπέρχεται ἡ λήθη τῆς Ἀλήθειας καὶ μὲ αὐτὴ τὴ νοοτροπία, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο τὸ γεγονός τῆς λησμοσύνης τοῦ μεγέθους τῆς προσφοράς των Τριών Ιεραρχών καὶ τῆς τιμῆς ποὺ ὀφείλουμε σ' ἐκείνους...

... **Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ βρισκόταν ἀνελλιπῶς στὰ χεῖλη των Τριών Ἁγίων.** Κι ἀκόμη περισσότερο, βιώνοντας ὁ μέγας ἅγιος τῆς Καισαρείας, «Τὸ ζῆν ἡμῖν Χριστός» (Φιλιπ. 1, 21) (Γιὰ μᾶς ὅλη ἡ ζωὴ εἶναι ὁ Χριστός), τονίζει ὅτι κατὰ συνέπεια ὀφείλουμε: «Καὶ ὁ λόγος μας νὰ ἀναφέρεται στὸ Χριστό καὶ ἡ σκέψη μας καὶ κάθε πράξη μας νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὶς ἐντολές Του καὶ ἡ ψυχὴ μας νὰ μορφωθεῖ σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ»².

Αὐτὸ ἦταν τὸ πνεῦμα των Τριών Πατέρων οἱ ὁποῖοι δὲν φιλοσοφοῦσαν, ἀλλὰ θεολογοῦσαν. Ἀκράδαντη πίστη τοὺς ἦταν πῶς δὲν σῶζει, οὔτε λυτρώνει, ὁ ἐπικριτικός, τυπολατρικός, φαρισαϊκός, πολιτικός, τεχνοκρατικός καὶ φιλοσοφικός λόγος ἀλλὰ ὁ Υἱός καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Οἱ διάφοροι λόγοι τρέφουν καὶ τέρπουν τὸν ἐγωισμό, τὴν ἰδέα τῆς παντοκρατορίας τοῦ ἀνθρώπου, καλλιεργοῦν τὸ σφετερισμὸ ἰδιωμάτων ἑτέρου καὶ ὑποδαυλίζουν τὴν ἔλκυστικὴ ἰδέα τῆς ἀντιποίησης ἀρχῆς δηλαδὴ τῆς ὄντως ἀρχῆς τῆς Ζωῆς, τῆς Ἀλήθειας καὶ τοῦ Φωτός, τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνὸς λέει χαρακτηριστικά: **«Τὴν ἀνθρώπινη σοφία, τοὺς**

1. (†) Διονυσίου Ψαριανού, Μητροπολίτου Σεββίων καὶ Κοζάνης (1983), Στους Τρεῖς Ἱεράρχες. Βλ. Κωνσταντῖνου Χολέβα (2008), Ἐλληνορθόδοξη Πορεία-Ανθολόγιο Κειμένων, Δομῆ, Ἀθήνα, σ. 59.

2. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἐπιστ. 159, Εὐπατερίω καὶ τῆ θυγατρὶ αὐτοῦ, 1, ΕΠΕ 3, 506 – ΒΕΠ 55, 182 – ΜΓ 32, 620, Βλ. Βασιλείου Χαράνη (2002), Παιδαγωγικὴ Ἀνθρωπολογία Μεγάλου Βασιλείου, τόμος Γ', Τὸ Βυζάντιον, Ἀθήνα 2002, σ. 615.

άνθρωπινους λόγους τούς ἐγκατέλειψα, γιατί ἀκολούθησα τὸ λόγο τοῦ μεγάλου Θεοῦ, πὸν ὑπερκαλύπτει κάθε εὐμετάβλητο, πολύπλοκο λόγο τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ»³...

...Οἱ Τρεῖς ὁμως, σήμερα τιμῶμενοι Ἅγιοι, ὡς αὐθεντικοὶ «βλαστοὶ Εὐαγγελίου»⁴, «διατήρησαν τὸ θεμέλιο τῆς πίστεως στὸ Χριστὸ ἀσάλευτο»⁵, διότι γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος... «Ἡ πίστη ἀποδεικνύει τὴ γνησιότητα τῶν πράξεών μας καὶ ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ πίστη γεννιέται ἡ ἀγάπη, γιατί ἐκεῖνος πὸν πιστεύει ἀληθινὰ στὸ Θεό, δὲν ἀνέχεται ποτὲ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἀγάπη»⁶...

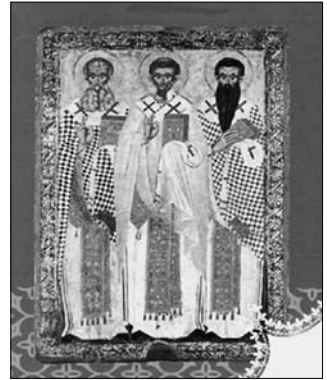
Ἄν δὲν ὑπάρξει σύζευξη ὀρθοδοξίας καὶ ὀρθοπραξίας, ὁ λόγος τῆς ζωῆς γίνεται φιλοσοφικός καὶ εἰδωλοποιεῖται. Ὅταν λοιπὸν, ἀλλοιώνεται ἡ πίστη ἀλλοιώνεται καὶ ἡ ζωὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Οἱ ἔμπειροι καὶ πνευματοφόροι Πατέρες «ἔδιναν πάντα προτεραιότητα στὴν ἀλήθεια, προκειμένου νὰ διασώσουν τὴν καθολικότητα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς»⁷. «Τὸ μεγαλύτερο κακὸ πὸν μπορεῖ νὰ πάθει κανεὶς εἶναι νὰ χάσει τὴν ἀλήθεια»⁸ τονίζει ἐμφαντικὰ ὁ Βασίλειος.

...Οἱ πνευματικὲς τὸς παρακαταθῆκες λοιπὸν, εἶναι πολυτιμότερα κεφάλαια διότι ὑπενθυμίζουν σὲ ὅλους, ὅτι ἡ αὐτονόμηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό, ἡ πνευματικὴ λοξοδρόμηση, εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς προσωπικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς κάθε πολυεπίπεδης κρίσης πὸν βιώνουμε διαχρονικὰ ὡς κοινωνία.

Ὁ καθέννας μας λοιπὸν, προσωπικὰ καὶ ἡ κοινωνία μᾶς συνολικὰ μπορεῖ νὰ βρεῖ τὴν ἀπάντηση στὶς προκλήσεις τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς Ὁρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσής μας. Μέσα ἀπὸ τὴν πρόταση τῆς οἰκουμενικότητας, τῆς καθολικότητας καὶ τῆς ἀλήθειας τοῦ μηνύματος τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. **Αὐτὴ «ἡ Ὁρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση μας ἀποτελεῖ τὸ παρελθὸν πὸν ταυτίζεται μὲ τὴν ζωὴ, τὸ βαθύτερο εἶναι μας καὶ τὴν προοπτικὴ μας. Τὸ Ὁρθόδοξο παρελθὸν μᾶς ἀποτελεῖ τὸ δικὸ μας μέλλον καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου»⁹...**

...Ἄλλωστε δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐπιλογή, ἀπὸ τὸ διαχρονικὰ ζωηφόρο μῆνυμα τῶν Τριῶν Μεγάλων Ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνα μῆνυμα τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ μῆνυμα τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ὁσίων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι τὸ μῆνυμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης στὸ πρόσωπο τῆς μοναδικῆς Ἀλήθειας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σ' ὅσα Ἐκεῖνος μᾶς παρέδωσε.

3. Φ.(2010), Ἄρθρο, Τὸ μυστικὸ τὸς, περιοδικὸ Πρὸς τὴν Νίκην, τεῦχος 719, σ.8.

4. Ἀπὸ τὸ Ἀπολυτικίον τῶν Ἁγίων Πάντων.

5.Μεγάλου Βασιλείου, Εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα. Βλ. καὶ περιοδικὸ Ἡ Δράσις μας, 1997, τεῦχος 344, σ. 12.
6. Εἰς Ἀ' Τιμ., ὁμιλ. Β', 1, ΕΠΕ 23, 142 ΜΓ 62, 509. Βλ. Βασιλείου Δ. Χαράωνη, Παιδαγωγικὴ Ἀνθρωπολογία Ἰω. Χρυσόστομου, ο.π. σ. 615.

7. Α.Μ.(2005), Ἄρθρο, Θεολογικοὶ προβληματισμοὶ καὶ θεολογικὴ τεκμηρίωση τῆς ὀρθόδοξης συμμετοχῆς στὸν οἰκουμενικὸ διάλογο σήμερα, περιοδικὸ Ἐπίγνωση, τεῦχος 92, σ. 12. Βλ. <http://www.zephyr.gr/STJOHN/epi92.htm>

8. Ἐπιστ. 204, Τοῖς Νεοκαισαρεύσι, 3, ΕΠΕ 3, 164 – ΒΕΠ 55, 235 – ΜΓ32, 748. Βλ. Βασιλείου Χαράωνη(2002), Παιδαγωγικὴ Ἀνθρωπολογία Μεγάλου Βασιλείου, τόμος Α', Τὸ Βυζάντιον, Ἀθήνα 2002, σ. 325.

9. Νκολάος Χατζηνικολάου, Μητροπολίτης Μεσογαίας & Λαυρεωτικῆς(2000), Ἄρθρο, Ἀποκρυπτογράφηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γονιδιώματος, περιοδικὸ Πειραϊκὴ Ἐκκλησία, Ἄρ. Φύλλου 108(205), σ. 17.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΡΑΦΑΗΛ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

του Βασιλείου Ματζουράνη, Θεολόγου Καθηγητού 5ου ΓΕ.Λ. Μυτιλήνης

Ο Άγιος Ραφαήλ γεννήθηκε στην Ιθάκη γύρω στο 1410. Το όνομα του ήταν Γεώργιος Λάσκαρης ή Λασκαριδής. Ο πατέρας του Διονύσιος και η μητέρα του Μαρία του μετέδωσαν θερμή πίστη στο Χριστό και φρόντισαν να πάρει πολύ μεγάλη μόρφωση. Έγινε αξιωματικός του βυζαντινού στρατού (χιλίαρχος). Αργότερα γίνεται μοναχός στην Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου στις Σέρρες και παίρνει το όνομα Ραφαήλ.

Για θεολογικές σπουδές πήγε στη Γαλλία και εκεί γνωρίστηκε με το συσπουδαστή του Νικόλαο. Έπιστρέφουν μαζί στην Αθήνα και ο Άγιος Ραφαήλ αναλαμβάνει καθήκοντα εφημέριου στο ναό του Αγίου Δημητρίου (κοντά στην Ακρόπολη). Μετά από προτροπή του ο Νικόλαος χειροτονείται διάκονος.

Ο Άγιος Νικόλαος γεννήθηκε στους Ράγους Μειδιάς κι ανατράφηκε στη Θεσ/νίκη.

Μαζί οι δύο Άγιοι πηγαίνουν στην Κων/πόλη για εκκλησιαστικές υποθέσεις. Ο αυτοκράτορας Κων/νος Παλαιολόγος χάριξε όταν είδε τον παλιό του φίλο Γε-

ώργιο Λασκαριδίδη, πρώην χιλίαρχο και τώρα αρχιμανδρίτη με το όνομα Ραφαήλ, γνωρίζοντας τη μεγάλη του μόρφωση δεν τον άφησε να επιστρέψει στην Αθήνα, τον κράτησε στη Βασιλεύουσα και του έδωσε το αξίωμα του πρωτοσύγκελου του Πατριαρχείου.

Στις 12 Δεκεμβρίου του 1452 έγινε συλλείτουργο στην Αγία Σοφία με αντιπρόσωπο του πάπα, τον καρδινάλιο Ισίδωρο, παρόντος του αυτοκράτορα Κων/νου. Ο Άγιος Ραφαήλ δέ θέλησε να παρευρεθεί και έφυγε στη Θράκη. Εκεί μονάζουν όταν μισό χρόνο αργότερα, πληροφορούνται την άλωση της Κων/πολης απ' τους Τούρκους το 1453. Ζητώντας τόπο ελεύθερο και ασφαλέστερο για τη μοναχική ζωή τους, φθάνουν στη Μυτιλήνη με βάρκα απ' την Αλεξανδρούπολη το 1454. Ζήτησαν κάποιο μοναστήρι για να περάσουν το υπόλοιπο της ζωής τους.

Στη Θερμή στη θέση Καρυές (λεγόταν έτσι γιατί ή τοποθεσία τότε είχε πολλές καρυδιές), υπήρχε παλιό κατεστραμμένο μοναστήρι, το οποίο είχε ιδρυθεί ως γυναικείο τον 12ο αιώνα και ήταν αφιερωμένο στη Γέννηση της Θεοτόκου. Το μοναστήρι καταστράφηκε το 1235 από επιδρομή πειρατών από την Κρήτη – τότε είχε μαρτυρήσει και ή ήγουμένη του μοναστηριού ή Όσια Όλυμπία εκ Πελοποννήσου καταγόμενη (ή μνήμη της 11 Μαΐου). Οι πειρατές αφού σκότωσαν τις μοναχές (την Αγία Όλυμπία την κάρφωσαν με πολλά μεγάλα καρφιά πάνω σε μια πόρτα), λεηλάτησαν το μοναστήρι και το πυρπόλησαν. Μετά 150 χρόνια από την καταστροφή του μοναστηριού απ' τους πειρατές, μια εύσεβης και ευκατάστατη γυναίκα με το όνομα Μελπομένη θά το ξαναφτιάξει από ευγνωμοσύνη στην Παναγία που θεράπευσε θαυματουργικά το παιδί της.

Όταν ήρθαν στη Μυτιλήνη οι άγιοι, εγκαταστάθηκαν σ' αυτό το μοναστήρι της Παναγίας των Καρυών στις 14 Μαρτίου του 1454 (είχε ανακαινισθεί ήδη το 1433). Μόναζε τότε ένας καλόγερος με το όνομα Ρουβήμ και επιστάτης ήταν ο γιός της Μελπομένης που λεγόταν Ακίνδυνος. Έδω θέλησε ο Θεός να ζήσουν οι Άγιοι και να αγιάσουν τον

τόπο με τις προσευχές και τὰ μαρτυρικά τους αίματα.

Περίπου 8 χρόνια μετά τὸν ἐρχομὸ τῶν Ἀγίων και συγκεκριμένα στὶς 17 Σεπτεμβρίου 1462 πέφτει ἡ Μυτιλήνη στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Μισὸ χρόνο ἀργότερα στὴν περιοχή τῆς Θερμῆς ἐγινε ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐναντίον τῶν Τούρκων. Οἱ Τούρκοι ἔφεραν ἐνισχύσεις ἀπ’ τὴ Μ. Ἀσία, εἶχαν ὑπόνοιες ὅτι τὸ μοναστήρι βοηθοῦσε τοὺς ἐπαναστατημένους Ἕλληνες, γι’ αὐτὸ θὰ ξεσπάσουν τὴ μανία τους πάνω στὸν ἡγούμενο Ἅγιο Ραφαὴλ και σὲ ὅσους βρῆκαν ἐκεῖ.

Τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τοῦ 1463 ὁ Ἅγιος Ραφαὴλ θὰ λειτουργήσῃ γιὰ τελευταία φορὰ πάνω στὴ γῆ. Σὲ λίγο θὰ ἔφταναν οἱ Τούρκοι, ὁ Ἅγιος Ραφαὴλ με τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ τὸ γνώριζε, γι’ αὐτὸ και προτρέπει τὸν Ἅγιο Νικόλαο νὰ φύγει νὰ σωθεῖ (ἤθελε νὰ τὸν προστατέψῃ γιατί ὁ Ἅγιος Νικόλαος εἶχε ἀδύνατη κράση). Τοῦ εἶπε «Νικόλαε φύγε, ἐσὺ και με φυσικὸ θάνατο νὰ πεθάνεις ἅγιος θὰ εἶσαι». Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁμως δὲν τὸν ἐγκαταλείπει «Γέροντα μαζί ζήσαμε τὰ καλύτερά μας χρόνια μαζί θὰ παραδώσουμε τὴ ψυχὴ μας στὸν Κύριό» τοῦ ἀπαντᾷ. Ὁ Ἅγιος Ραφαὴλ εἶχε κρύψει νωρίτερα σὲ κρύπτη μία θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας και ἱερά σκευὴ γιὰ νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Μόλις ἔφθασε με ἄγριες διαθέσεις ὁ Τουρκικὸς στρατὸς στὸ προαύλιο τῆς μονῆς, ὁ Ἅγιος Ραφαὴλ τοὺς δείχνει τὸν ἐγκόλπιο σταυρὸ πού φοροῦσε ὡς ἀρχιμανδρίτης, τὸν φιλᾷ και τοὺς λέει «ἐμεῖς Αὐτὸν προσκυνοῦμε και ποτὲ δὲν Τὸν ἐγκαταλείπουμε». Οἱ Τούρκοι με μεγάλη ἀγριότητα βασάνισαν τοὺς Ἅγίους με πολλοὺς τρόπους.. Τὸν Ἅγιο Ραφαὴλ τραβώντας ἀπ’ τὰ μαλλιά και τὰ γένια τὸν ἔσερναν κάτω σε ἓνα κακοτράχαλο μονοπάτι χτυπώντας τον, μέχρι πού ἔβαψε τὶς πέτρες με τὸ αἷμα του. Μετὰ τὸν ἔφεραν πίσω στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ και τὸν ἔδεσαν σὲ μιὰ καρυδιὰ ἀνάποδα (με τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω) και συνέχιζαν νὰ τὸν χτυποῦνε με ραβδιά. Ἀπέναντί του σὲ ἄλλη καρυδιὰ, ἔδεσαν και τὸν Ἅγιο Νικόλαο και τὸν βασάνιζαν και ἐκεῖνον. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἀδύναμος σωματικὰ ὅπως ἦταν δὲν ἄντεξε γιὰ πολὺ και παρέδωσε τὴν ἁγιασμένη ψυχὴ του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Τὸν Ἅγιο Ραφαὴλ τὸν βασάνιζαν ἀπ’ τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ μέχρι τὴ Λαμπροτρίτη ὁπότε τὸν σκότωσαν δυὸ Τούρκοι πριονίζοντάς τον ἀπ’ τὸ στόμα (χρησιμοποίησαν ἓνα μεγάλο πριόνι με δύο λαβὲς σὰν αὐτὰ πού χρησιμοποιοῦσαν παλιὰ οἱ ξυλοκόποι γιὰ νὰ κόβουν τὰ δέντρα). Ἦταν τότε 9 Ἀπριλίου.

Μαζί με τοὺς Ἅγίους οἱ Τούρκοι βασάνισαν και σκότωσαν τὸ 12χρονο κορίτσι τοῦ προεστοῦ τῆς Θερμῆς Βασιλείου, τὴν Εἰρήνη. Ἡ οἰκογένεια τοῦ προεστοῦ εἶχε πνευματικὸ τὸν Ἅγιο Ραφαὴλ και ἀνέβαινε συχνὰ στὸ μοναστήρι γιὰ νὰ ἐξομολογηθεῖ και νὰ λειτουργηθεῖ. Ὅταν τοὺς συνέλαβαν οἱ Τούρκοι, εἶχαν ἀνεβεῖ στὸ μοναστήρι γιὰ νὰ κρυφτοῦν. Ἄρχισαν νὰ βασανίζουν τὴν μικρὴ Εἰρήνη μπροστὰ στοὺς γονεῖς τῆς. Τῆς ἔκοψαν τὸ ἓνα χέρι ἀπ’ τὸν ἀγκῶνα, τὴν πότιζαν καυτὸ νερὸ και τελικὰ τὴν ἔκαψαν ζωντανὴ μέσα σὲ ἓνα μεγάλο πιθάρι πού βρῆκαν στὸ μοναστήρι. Ἡ μητέρα τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, Μαρία, προσπαθοῦσε νὰ τῆς δίνει κουράγιο, κρατώντας στὴν ἀγκαλιὰ τῆς τὸ μικρὸ τῆς παιδί τὸν Ραφαὴλ (εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἡγουμένου), οἱ Τούρκοι ἄρπαξαν τὸ βρέφος, τὸ πέταξαν κάτω και τὸ σκότωσαν τσαλαπατώντας το. Ἡ μητέρα τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἔπαθε συγκοπή, τὸν πατέρα τῆς τὸν ἀποκεφάλισαν οἱ Τούρκοι, τὸ ἴδιο ἔκαναν και στὸ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ Θεόδωρο.

Μετὰ τὴ σφαγὴ οἱ Τούρκοι, ἔκαψαν τὸ μοναστήρι και ἔφυγαν. Ἐνας μοναχὸς ὀνόματι Σταῦρος πού γλίτωσε προσωρινὰ ἀπ’ τὴ σφαγὴ, ἔθαψε τὰ σώματα τῶν μαρτύρων. Στὴ συνέχεια θὰ μαρτυρήσῃ και αὐτός.

Ἀργότερα οἱ Τούρκοι κατακτητὲς ἔπαιρναν μάρμαρα και κολῶνες τοῦ κατεστραμμένου μοναστηριοῦ και τὰ χρησιμοποιοῦσαν στὴν κατασκευὴ τοῦ σπιτιοῦ τους. Ὅλα

αὐτὰ ἔμεναν ἄγνωστα γιὰ αἰῶνες, μόνο κάθε Λαμπροτρίτη (μέρα μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Ραφαήλ) ἀκολουθώντας ἀρχαία παράδοση, τελοῦσαν οἱ Χριστιανοὶ τὴν Θεία Λειτουργία σὲ ἓνα ἐτοιμόρροπο ἐκκλησάκι στὶς Καρυές τῆς Θεσμῆς χωρὶς νὰ γνωρίζουν γιὰ ποιά αἰτία λειτουργοῦν τὴ συγκεκριμένη μέρα. Ἀκόμα οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωριῶν εἶχαν ὀνομάσει τὴν τοποθεσία «Καλόγερος» γιατί πολλοὶ ἔβλεπαν ἓνα μοναχὸ νὰ θυμιάζει καὶ ὅταν τὸν πλησίαζαν χανόταν μέσα σὲ φῶς.

Ἔτσι εἶχε ἡ κατάσταση μέχρι τὸ 1959 πού οἱ εὐσεβεῖς ιδιοκτῆτες τοῦ ἐλαιοκτῆματος ὅπου βρισκόταν τὸ παλιὸ καὶ ἐτοιμόρροπο ἐκκλησάκι, θέλησαν νὰ τὸ ξαναχτίσουν. Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ θέλησε νὰ μὴ μείνουν ἄλλο ἄγνωστοι οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ σὲ χρόνια δύσκολα νὰ μᾶς τοὺς φανερώσει, ὥστε νὰ τοὺς ἔχουμε βοηθοὺς καὶ στήριγμα καὶ ἰατροὺς ψυχῶν καὶ σωμάτων.

Ἔτσι στὸν ὕπνο καὶ στὸ ξύπνιο πολλῶν εὐσεβῶν γυναικῶν πού ἀξιώθηκαν νὰ γίνουν ὄργανα στὰ σχέδια τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων, ἄρχισαν νὰ φαίνονται οἱ ἅγιοι μὲ ὄνειρα καὶ ὀράματα, νὰ διηγοῦνται τὴ ζωὴ τους, τὰ μαρτύριά τους, νὰ τὰ δείχνουν παραστατικὰ (σὰ νὰ συνέβαιναν ἐκεῖνη τὴν ὥρα), νὰ δείχνουν πού εἶναι οἱ τάφοι τους καὶ νὰ τὶς προτρέπουν νὰ σκάψουν νὰ τοὺς βροῦν. Ἔτσι μὲ τὴ χάρη καὶ τὶς ὑποδείξεις τῶν Ἁγίων βρέθηκαν οἱ τάφοι μὲ τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων, τὸ πυθάρι μὲ καψαλισμένα τὰ παιδικὰ ὀστᾶ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὁ τάφος τῶν γονέων τῆς καὶ ἐκεῖ το κεφαλάκι ἑνὸς βρέφους (τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ραφαήλ). Τὸ Μάιο τοῦ 1961 μὲ τὶς γενικὲς ἀνασκαφὲς βρέθηκαν τὰ εἰσώτια τοῦ μοναστηριοῦ μὲ φανερά τα σημάδια τῆς καταστροφῆς ἀπὸ φωτιά.

Καθημερινὰ ἐπιτελοῦνται στὸ μοναστήρι τους στὴ Θεσμῆ, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα μέρη, νέα θαύματα τῶν νεοφανῶν Ἁγίων μαρτύρων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης, διὰ τῶν ὁποίων ἔγιναν γνωστοὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Πλήθη προσκυνητῶν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο, συρρέουν στὸ μοναστήρι τους καὶ ἐναποθέτουν τὶς ἐλπίδες τους στοὺς Ἁγίους.

Οἱ νεοφανεῖς μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, Ραφαήλ - Νικόλαος καὶ Εἰρήνη, εἶναι ὀλοζῶντα τεκμήρια τῆς Ἀνάστασης.

ΟΙ ΨΥΧΕΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΝ

του Ἰωάννη Δήμου, Θεολόγου - Φιλολόγου

α) Οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων βρίσκονται στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. «Δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος». (Σ. Σόλ. γ', 1).

β) Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ τὶς ἀρπάξει ἀπὸ τὰ χέρια Του. «Καγῶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπολωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσει τὶς αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ πατὴρ μου, ὃς δέδωκε μοί, μείζων πάντων ἐστι, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς μου» (Ἰω. ι', 28- 29).

γ) Αὐτὸ συμβαίνει εἴτε βρίσκονται ἐντὸς τοῦ σώματος εἴτε ἐκτός.

«Ἐὰν τὲ γὰρ ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν, ἔὰν τὲ ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἔὰν τὲ σὺν ζῶμεν ἔὰν τὲ ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν» (Ρωμ. Ἰδ', 8).

δ) Ἔτσι τὴ σωτηρία του δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τὴν ἀφήνει γιὰ μετὰ τὸ θάνατο. «Λέγει γὰρ· καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησα σοί· ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας» (Β' Κορ. στ', 2).

ε) Ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀπομακρυνθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὸ Θεὸ λό-

Ο Μέγας Κανών και ο Άγιος Ανδρέας Κρήτης

του Αθανάσιου Ι. Καλαμάτα, Θεολόγου Καθηγητού

Πόσο γνωστός είναι ο Μέγας Κανών;

Η βυζαντινή ύμνογραφία, πέρα από την ποιητική της αξία, είναι κυρίως λειτουργική τέχνη, διακονεί τη ζωή της Εκκλησίας και σκοπεύει στη μυστική ένωση του ανθρώπου με το Θεό. Από τα κυριότερα είδη της βυζαντινής ποιητικής και ύμνογραφικής παραγωγής υπήρξαν το κοντάκιο και ο κανόνας, και τα δύο λειτουργικής χρήσης. Ο κανόνας ως ποίημα συμπληρώθηκε κατά τον 8ο αιώνα. Πολλές είναι οι απόψεις για τη δημιουργία του, με κυριότερες αυτές που υποστηρίζουν, ότι ως νέο μετά το κοντάκιο ύμνογραφικό είδος προέκυψε λόγω της Εικονομαχίας και της αναστάτωσης που αυτή προκάλεσε στο ευρύτερο πνευματικό και πολιτισμικό περιβάλλον της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, της λειτουργικής μεταρρύθμισης με παράλληλη ανασύνταξη παλαιών εκκλησιαστικών βιβλίων, και ότι ο κανόνας σε σχέση με το κοντάκιο ήταν μουσικά λαοφιλέστερος και θεολογικά πλουσιότερος ύμνος. Επιπροσθέτως θα λέγαμε, ότι στην καθιέρωσή του συνέβαλλε και η ανάπτυξη της μοναστηριακής ύμνολογίας με κέντρο τα δύο μεγάλα μοναστικά κέντρα της Ανατολής, τη Μονή του Αγίου Σάββα στα Ίεροσόλυμα και τη Μονή Στουδίου στην Κωνσταντινούπολη.

Σχετικά με τη δομή του, συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε τα εξής: αποτελείται από όρισμένο αριθμό τροπαρίων. Ομάδες από 2 - 3 τροπάρια απαρτίζουν τις ώδες. Οι ώδες 3 - 4 αλλά συνήθως και 9 συνθέτουν ολόκληρο τον κανόνα. Το πρώτο τροπάριο κάθε ώδης λέγεται είρμος και χρησιμεύει ως μελωδικό υπόδειγμα των υπόλοιπων τροπαρίων. Ο κανόνας έχει ακροστιχίδα, αρκετά πολύπλοκη και πολυσύνθετη. Σπουδαιότεροι συνθέτες κανόνων, οι οποίοι ονομάζονται και μελωδοί είναι: ο Ανδρέας Ίεροσολυμίτης Αρχιεπίσκοπος Κρήτης, ο Ίωάννης Δαμασκηνός, ο Κοσμάς Μελωδός ο Άγιοπολίτης, και οι Στουδίτες Ίωσήφ και Θεοφάνης.

συνέχεια στην πίσω σελίδα

γω άπιστίας. «Βλέπετε, αδελφοί, μη πότε εσται εν τινι ύμων καρδιά πονηρά άπιστίας εν τῷ άποστήναι από Θεου ζώντος» (Έβρ. γ', 12).

στ) Ο Απόστολος Παῦλος κρούει τὸν κώδωνα αὐτοῦ τοῦ κινδύνου με τὰ λόγια. «Ὡστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε» (Φιλ. β', 12).

ζ) Ὅσοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ Θεὸ χάνονται. «Ὅτι ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται, ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σου» (Ψάλ. 72, 27).

η) Ὅποιος λοιπὸν δὲ θέλει νὰ χαθεῖ καὶ ρωτᾷ τί νὰ κάνει γιὰ νὰ σωθεῖ, ἄς ἀκούσει ποιά ἀπάντηση ἔδωσαν, ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας, στὸ δεσμοφύλακα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἔκανε ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, καὶ ἄς κάνει καὶ αὐτὸς ὅτι ἔκανε καὶ ἐκεῖνος καὶ ὄχι μόνο. «Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; οἱ δὲ εἶπον· Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ πάσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα» (Πρ. ἰστ', 30 - 33).

Ο Άγιος Ανδρέας Κρήτης υπήρξε ο όριστικός διαμορφωτής κανόνων. Καταγόταν από την αραβοκρατούμενη Δαμασκό, ή όποια έδωσε στην Έκκλησία πολλούς ύμνογράφους και μελωδούς. Πηγές απ' όπου άντλούμε πληροφορίες για τó βίο του, είναι τά συναξαρικά κείμενα, καθώς επίσης και τó ίδιο τó έργο του. Γεννήθηκε πιθανόν τó 660. Μόνασε στη Μονή του Αγίου Σάββα στα Ίεροσόλυμα. Τó 685 έγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Έκεί χειροτονήθηκε διάκονος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου και διακρίθηκε για τó φιλανθρωπικό του έργο. Στις αρχές του 8ου αιώνα εξέλεγή Μητροπολίτης Γορτυνίας Κρήτης, όπου παρέμεινε για μιá τριακονταετία, ασκώντας όχι μόνο ποιμαντικό έργο, αλλά συνθέτοντας και ύμνογραφικά κείμενα. Κατά την περίοδο της Εικονομαχίας παρέμεινε σταθερός στη διδασκαλία για την τιμή των εικόνων. Πέθανε στην Έρεσό τής Λέσβου στις 4 Ιουλίου του 740. Σέ αυτή βρίσκεται ó τάφος του και προσκυνείται από τó Άγιο Βήμα τής μεγάλης παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Με πέτρινη σαρκοφάγο περικλείστηκε τó 1938 σέ περικαλλές μανσωλείο βυζαντινού ρυθμού, σχεδιασμένο από τόν Αναστάσιο Ορλάνδο. Ως κάλυμμά του έχει πρό όλίγων έτων τεθεί βυζαντινής τεχνοτροπίας μεγάλη εικόνα του Αγίου, έργο των Αγιορειτών Παχωμαίων. Εικονίζει τόν Άγιο ξαπλωμένο νεκρό κατά την ώρα τής ταφής του. Μέρος των λειψάνων του φυλάσσονται στόν φερώνυμο ναό και στη Μονή Ύψηλου. Πολύ νωρίς αναγνωρίστηκε Άγιος.

Δέν θά ήταν ύπερβολή νά ύποστηριχθεί ότι ó Ανδρέας Κρήτης υπήρξε ó καλύτερος ρήτορας τής έποχής του, με έργα όπου αναπτύσσει πλούσιο θεολογικό λόγο, με ρητορικά σχήματα απαράμιλλου κάλλους. Ο Μέγας Κανόνας που όλόκληρο ψάλλει ή Έκκλησία μας στούς ένοριακούς ναούς τó απόγευμα τής Τετάρτης τής Ε' έβδομάδας των Νηστειών, είναι τó κατεξοχήν πρωτότυπο και έκτεταμένο ύμνογραφικό έργο του Ανδρέα Κρήτης. Αποτελείται από 261 τροπάρια, από τά όποια 11 είναι Είρημοί. Είναι πιθανόν νά γράφτηκε στην Κωνσταντινούπολη ή στόν τόπο θανάτου του, την Έρεσό τής Λέσβου, σέ μεγάλη ήλικία. Ονομάστηκε Μέγας λόγω τής έκτασης του και αποτελείται από 9 ώδες. Ο αριθμός των τροπαρίων ποικίλλει στα διάφορα χειρόγραφα.

Πρόκειται για ένα κείμενο βαθύτατα κατανυκτικό, γεμάτο δύναμη και εικόνες, ό όποιες χαρακτηρίζονται από έντονα δραματικά στοιχεία με παράλληλη χρήση βιβλικών παραδειγμάτων. Από τά έσωτερικά στοιχεία του Μεγάλου Κανόνα μπορούμε νά διακρίνουμε: την άμαρτωλή κατάσταση του ανθρώπου, τόν τερματισμό τής ροπής του προς ήθική κατάρρευση, τή συναίσθηση τής άμαρτίας, τή μετάνοια και τή βεβαιότητα τής σωτηρίας.

Τó μεγαλύτερο μέρος από τó ύμνογραφικό έργο του Ανδρέα Κρήτης έχει έκδοθει στην *Patologia Graeca*, τ. 97, στ. 803 - 1444, και σέ έντυπα Μηναια, Τριώδια και Πεντηκοστάρια. Για αναλυτικότερη προσέγγιση των παραπάνω συνιστώ στο αναγνώστη τέσσερις βασικές μελέτες: Π. Χρήστου, «Ο Μέγας Κανών του Ανδρέου Κρήτης» στόν τόμο: *Θεολογικά Μελετήματα. Ύμνογραφικά*, τ. Δ', έκδ. Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1981, σσ. 229-275. Ι. Φουντούλη, «Ο Άγιος Ανδρέας Κρήτης, ή Έρεσός και ó Μέγας Κανών», στόν τόμο *Λεσβιακά Αγιολογικά Μελετήματα*, έκδ. Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 1997, σσ. 57-64. Π. Β. Πάσχου, «Ο Μέγας Κανών του Αγίου Ανδρέα Κρήτης. Μικρή εισαγωγή στην κατανυκτική ποίησή του», *Ριζάρειος Εκκλησιαστική Παιδεία* 4(1998)317-326. Συμεών Κούτσα (Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης), *Αδαμιαίος Θρήνος. Ο Μέγας Κανών Ανδρέου του Κρήτης. Εισαγωγή - Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια*, έκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1999. Σημαντικές επίσης είναι και όι εισηγήσεις του Έπιστημονικού Συνεδρίου του όποιου τά Πρακτικά εξέδωσε ή Ίερά Μητρόπολις Μυτιλήνης: Ο Άγιος Ανδρέας Αρχιεπίσκοπος Κρήτης ό Ίεροσολυμίτης Πολιούχος Έρεσού Λέσβου, Μυτιλήνη 2005.

ΣΤΙΓΜΕΣ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΞΕΚΟΥΡΑΣΗΣ

του Γιάννη Δάφνου
Θεολόγου - Φιλολόγου, Καθηγητή Γ.Ε.Λ Καλλονής Λέσβου

Είναι άραγε εργασιομανία ή ένασχόληση του μεγαλύτερου μέρους του 24ώρου σου με τους ανθρώπους-μαθητές; Αποτελεί μήπως παραχάραξη του όρου εργασία ή καταφυγή σου στις μαθησιακές, κοινωνικές, έρωτικές και έν τέλει ύπαρξιακές αγωνίες των εφήβων-μαθητών σου; Ή μήπως θεωρείται ικανοποίηση της περιέργειάς σου τα προβλήματα- μικρά ή μεγάλα, ή όποια αξιολόγηση τους είναι ά-νόητη ένασχόληση - που βραδύνουν πραγματικά τους εύπλαστους ώμους των ήβικων πνευματικό-ύλικών σωμάτων;

Ερωτήματα εύλογα, ερωτήματα βασανιστικά στα όποια διηλεκτώς υποβάλλεται εκείνος που θέτει τη ζωή του - ήθελήμένα και ένσυνείδητα - στο πλευρό αυτών των άπειρων μέν, άγνων δέ θεϊκών ύπάρξεων.

Μπαίνω στην τάξη πάντα με τέτοιου είδους ερωτήματα, βλέπω και θωρούμε από 18, 20 ή 25 ζευγάρια ματιών. Μάτια που εκφράζουν όλη την αγωνία της ύπαρξής τους. Αγωνία ύποσυνείδητη ίσως, όρατη όμως από κείνον που δέν όμολογεί, ότι τους αγαπά, αλλά δείχνει τη βιωματική του άγάπη μέσα από άπλές κινήσεις, άπλές ερωτήσεις, κοινά αλλά καρδιακά λόγια.

Αλήθεια, είναι θεϊκό τó έργο του δασκάλου. Αυτός αποτελεί άφετηρία πνευματικής αναγέννησης, συναισθηματικής ανακαίνισης, ψυχοσωματικής διαμόρφωσης. Χαίρεται, εύτυχει και συμμετέχει στις μικρές άπλές ή μεγάλες χαρές των μαθητών του. Στεναχωριέται, συν-πάσχει στα άπλά ή σύνθετα προβλήματά του.

Ο μαθητής έχει μιá ξεχωριστή ιδιαιτερότητα, είναι από τη μιá μέρος ένός ανθρώπινου συνόλου και από την άλλη «όμφαλός της γής» ως μέλος του οικογενειακού του συνόλου. Και ó δάσκαλος άπαιτείται να συγκεκριάσει: άν τó πετύχει είναι ó δάσκαλος, άν άποτύχει θά πρέπει να 'χει τó θάρρος της άποχώρησης μέσα από τó ναό της νεανικής κοινωνικοποίησης, που είναι τó Σχολείο.

Απόφαση ίσως σκληρή, άντάξια όμως του ρόλου που διαδραματίζει. Άν όλοι έμεις οί δάσκαλοι των παιδιών της μετα-παιδικής ηλικίας αναλαμβάναμε τις ευθύνες της άποστολής μας, ίσως δέ θά χρειαζόταν ήμερίδες ή διημερίδες για τó πρόβλημα των ναρκωτικών. Ίσως κάθε συζήτηση γύρω άπ' αυτά να σταματούσε «έν τη γεννέσει» της. Ίσως λοιπόν θά πρέπει «έδω και τώρα» να κάνουμε τόν άπολογισμό της προσφορής μας και να ένεργοποιήσουμε ό,τι ó καθέννας διαθέτει έτσι, ώστε οί νέοι, οί μαθητές μας, γιατί όχι τά παιδιά μας να βρίσκουν τó σχολείο καταφυγή της ύπαρξής τους.

Άς αφήσουμε κατά μέρος την ξεπερασμένη πλέον λαϊκή ρήση «ένας κοϋκος δέ φέρνει την άνοιξη» και ó καθέννας δάσκαλος, χωρίς ύστεροβουλία, μεμψιμοιρία ή καχυποψία να αναλάβει τó μέγεθος της προσωπικής του ευθύνης. Να ξεκινήσει έστω και μόνος, αναθεωρώντας παλιές ή και ξεπερασμένες στάσεις ζωής και να αρχίσει με όδηγό την άγάπη και την άγωνία του για τους νέους ανθρώπους.

Η παιδεία μας, ó τόπος μας, ή χώρα μας, αλλά και ó κόσμος όλος έχει ανάγκη τέτοιων δασκάλων. Άς τó τολμήσουμε ....

Βράδυνες ώρες της Κυριακής 03/03/2002

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Έφηβοι – έφηβική κρίση και Θρησκευτικό μάθημα

Μια πολύ πετυχημένη και ωφέλιμη Ημερίδα της Ένωσης Θεολόγων Νομού Λέσβου

«Απαραίτητη προϋπόθεση για την επικοινωνία μας με τους έφήβους σήμερα είναι η κατανόηση της ηλικίας τους, με τις όποιες προκλήσεις της. Το πάθος και ο ένθουσιασμός των εφήβων πιθανώς να διοχετεύονται από τους ίδιους σε τρόπους ζωής δυσνόητους για μας τους μεγαλύτερους και ως εκ τούτου κατακριτέους από μας. Η αποθέωση μουσικών συγκροτημάτων για το σημερινό έφηβο σημαίνει αξία ζωής και βιώνεται ως θρησκευτική εμπειρία. Όμως, πρέπει να σεβαστούμε τον έφηβο για τις επιλογές του. Έμεις ως γονείς και ως Θεολόγοι πρέπει να τους δείξουμε τις διαχρονικές αξίες της ζωής, χωρίς

να τους κριτικάρουμε και να τους ύποτιμούμε». Αυτά τόνισε μεταξύ των άλλων στην ήμερίδα που διοργάνωσε το Παράρτημα της ΠΕΘ του Νομού Λέσβου το Σάββατο 31 Οκτωβρίου 2009 στην αίθουσα διδασκαλιών του ΠΕΚ Μυτιλήνης ο κ. Κορναράκης, επίκουρος καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Εξετάζοντας στη συνέχεια την παραβολή του «Ασώτου υιού» μέσα από μια ψυχολογική-ψυχαναλυτική προσέγγιση, σημείωσε ότι ο πρεσβύτερος υιός είναι η πιο τραγική προσωπικότητα, γιατί δεν κάνει αυτό που πραγματικά θέλει, σε αντίθεση με τον άσωτο υιό, που αφού περνά την φάση της εγκατάλειψης του πατρικού σπιτιού με όλες τις ασωτίες του, τελικά επιστρέφει μετανοημένος και τελικά πιό υγιής. **Το συναίσθημα του φθόνου που βιώνει ο πρεσβύτερος υιός, ίσως το βιώνουμε και μεις για τους άλλους που τολμούν να εκφραστούν, ενώ εμείς από φόβο δεν τολμήσαμε να ζήσουμε όπως θα θέλαμε.**

Οι έφηβοι σήμερα πρέπει να εισπράξουν την αγάπη μας, την κατανόησή μας. Άς μην φοβόμαστε να αναγνωρίσουμε τα λάθη μας, να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας και άς μη διστάζουμε να ζητάμε ακόμα και συγνώμη απ' τα παιδιά μας, τους μαθητές μας.

Τέλος ο κ. Κορναράκης υπογράμμισε τη σημασία της συμμετοχής των μαθητών στην διαδικασία του μαθήματος των Θρησκευτικών μέσα από τρόπους δημιουργικούς, όπως το ψυχογράμα του Moreno, ή art therapy (π.χ. κολλάζ, ζωγραφική ...), ή συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού. Το μάθημα λοιπόν αυτό είναι σήμερα πολυτιμότερο από ποτέ, γιατί μπορεί να προσφέρει στον έφηβο την ευκαιρία για ύπαρξιακή αναζήτηση, για συναισθηματική στήριξη, για ελευθερία έκφρασης και για δημιουργικές απασχολήσεις, που τόσο πολύ λείπουν σήμερα απ' τη ζωή των εφήβων μας. Για να υλοποιηθούν όμως όλες αυτές οι δυνατότητες βασικότατο ρόλο ίσως και τον μοναδικό παίζει η προσωπικότητα, το ανοιχτό μυαλό και το ήθος του Θεολόγου.

Ο δεύτερος εισηγητής της Ημερίδας ο Αντιπρόεδρος της Πανελληνίου Ένώσεως Θεολόγων κ. Ηλίας Φραγκόπουλος, υποστήριξε με δυναμισμό ψυχής την θέση του για την αναγκαιότητα του μαθήματος των Θρησκευτικών στο σχολικό πρόγραμμα διότι «το σχολείο δεν πρέπει εγκαταλείψει την προσπάθεια να διαμορφώνει πνευματικές προσωπικότητες και αντ' αυτού να μετατραπεί σε εργαστήριο που θα δημιουργεί ανθρώπους οι

όποιοι θα είναι «ρεζερβουάρ γνώσεων». «Δέν όραματιζόμαστε είτε χαρακτηριστικά, άπλά ένα σχολείο με καθαρά γνωστικό Θρησκευτικό μάθημα, στο όποιο «τό κάθε παιδί θα πρέπει να γίνει ένας θρησκευτικά έγγράμματος και συνειδητοποιημένος πολίτης που (να) έχει εκπαιδευτεί να σέβεται και να συνυπάρχει με τον όποιο «άλλον», αλλά όραματιζόμαστε ένα Θρησκευτικό μάθημα που θα όδηγει τό κάθε παιδί να γνωρίσει και να εκτιμήσει και να αγαπήσει τό Χριστό και την άγάπη Του και τή διδασκαλία Του. Και αυτό θα τον κάνει να γίνει συνειδητοποιημένος χριστιανός πολίτης που πράγματι θα σέβεται, θα συνυπάρχει και προπαντός θα αγαπά τον όποιο άλλον».

«Η άξία του μαθήματος μας είναι άκριβώς αυτό τό περιεχόμενό του, δηλ. ό Χριστός, ή πίστη σ' αυτόν ως Θεό και Σωτήρα και ή άποδοχή και έφαρμογή τής διδασκαλίας του. Τήν άξία του τρόπου προσφοράς κανείς δέν την άρνεϊται. Σίγουρα ό τρόπος αυτός (και ή ύλοποίησή του) μπορεί και πρέπει, και πράγματι κατά καιρούς μεταβάλλεται. Άλλα τό περιεχόμενό του ήταν, είναι και θα είναι αυτό τουτό. Και στον 21ο και στον 27ο αιώνα και πάντοτε. Ό χριστιανός άνθρωπος μ' αυτή τή διδασκαλία θα μορφωθεί. Αυτό τό πρότυπο θα μιμηθεί. Άν θέλει να είναι χριστιανός. Έμεις όφείλουμε να τό διδάξουμε - να τό δείξουμε στα παιδιά μας. Και να τα όδηγήσουμε σ' αυτό. Άν μās ενδιαφέρουν τα παιδιά μας και ή πορεία τους στη ζωή».

Τέλος τόνισε επίσης, ότι «τό αίτημα για τή διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών από Θεολόγους στα Δημοτικά Σχολεία, είναι άπότοκο των άναγκών τής σύγχρονης πραγματικότητας... Και βεβαίως είναι όρθή ή πρόταση τής άνάγκης κατάρτισης των δασκάλων στα παιδαγωγικά τμήματα των Πανεπιστημίων».

***

Μετά τό πέρας τής παραπάνω αξιόλογης Ημερίδας πραγματοποιήθηκε ή **έκλογο-άπολογιστική συνέλευση** τής Ένωσης Θεολόγων Νομού Λέσβου και διενεργήθηκαν οί εκλογές για τήν άνάδειξη του νέου ΔΣ τής Ένωσης άπ' τις όποιες εκλέχθηκαν οί: **Παναγιώτης Τσαγκάρης Πρόεδρος, Ιωάννης Χαχάλης, Γραμματέας και Εύστράτιος Δουμούζης Ταμίας.**

***

Με έπιτυχία ή Ημερίδα των Θεολόγων στο Μανταμάδο Λέσβου

Η Έπιμορφωτική Ημερίδα διοργανώθηκε από τό Σχολικό Σύμβουλο Θεολόγων τής Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου κ. Α. Αργυρόπουλο, σε συνεργασία με τή Διευθύντρια του Γυμνασίου Μανταμάδου κα. Γραβριέλλα Σουλουγάνη και τό Διευθυντή του Γενικού Λυκείου Μανταμάδου κ. Προκόπιο Πλωμαρίτη, στις 16 Ιανουαρίου 2010 στο Πολυκέ-ντρο Μανταμάδου.

Κατά τή διάρκεια τής Ημερίδας έγιναν δύο εισηγήσεις. Η πρώτη από τήν κα. Γαβριέλλα Σουλουγάνη, Δρ. Κοινωνικής Θεολογίας - Διευθύντρια Γυμνασίου Μανταμάδου, με θέμα: «Διδακτικές προσεγγίσεις στο Μάθημα των Θρησκευτικών». Και ή δεύτερη από τήν κα. Αναστασία Σκούρτσου - Αναγνώστου, Θεολόγο Καθηγήτρια, με θέμα: «Τό «σχετίζεσθαι» του Θεολόγου».

Πριν τήν έναρξη τής Έπιμορφωτικής Ημερίδας προηγήθηκε Θεία Λειτουργία στο Ίερό Προσκύνημα Παμμεγίστων Ταξιαρχών.

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

Αληθινή κι' όχι ψεύτικη χαρά
νοιώθει μονάχα ὅποιος
ἔχει τὸν Χριστό μέσα του
κ' εἶναι ταπεινός, πράος,
γεμάτος ἀγάπη.
Αληθινή χαρά ἔχει μονάχα ἐκεῖνος
πὺ ξαναγεννήθηκε
στὴν ἀληθινή ζωὴ τοῦ Χριστοῦ.
Κι αὐτὴ ἡ ἀληθινή χαρά
βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιά
πὺ πονᾷ καὶ θλίβεται
γιὰ τὸν Χριστό...

Φώτης Κόντογλου
Χαρμολύπη ἢ τὸ Χαροποιὸν Πένθος
Ἑλληνικὴ Δημοιοργία, τ.61, 1950

Θεολογική Παρουσία

Συντάσσεται καὶ ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ
τοῦ Παραρτήματος Νομοῦ Λέσβου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων
Διεύθυνση: Γεωργίου Μοῦρα 16 - Μυτιλήνη 81 100
Τηλέφωνο καὶ τηλεμοιοτύπο: 22510 27249, E-mail: theologiki_parousia@yahoo.gr
Εἰσφορές στὸν ἄρ. λογ. Eurobank: 00260319600101068469